

האם בעל המאה הוא בעל הדעה? יחסים זוגיים בראי דפוסי הפרנסה ליאת קוליק ואור כץ

מטרת המחקר הייתה לבחון הבדלים באסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים, בחלוקת העבודה בבית ובעמדות כלפי מגדר בקרב אנשים עובדים, גברים ונשים, המשתייכים למשפחות בעלות דפוסי פרנסה שונים. דפוסי הפרנסה שנבחנו היו הדפוס המסורתי, שבו הכנסת הגבר גבוהה מהכנסת האישה, הדפוס השוויוני, שבו הכנסת הגבר דומה להכנסת האישה, והדפוס החדשני, שבו הכנסת האישה גבוהה מהכנסת הגבר. המדגם הורכב מ־187 משתתפים, מהם 76 גברים ו־111 נשים, המועסקים בתחומי עיסוק מגוונים. על סמך תאוריית המשאבים היחסיים אפשר לשער כי ההבדלים במאפייניה של פעילות הגומלין הזוגית יתבססו על יתרון של אחד מבני הזוג על פני רעהו במשאב ההכנסה. לעומת זאת, לפי גישת האידאולוגיה המגדרית יתבססו ההבדלים דווקא על מערך המוסכמות באשר לתפקידי המינים. ממצאי המחקר העלו הבדלים בולטים בין משתתפי המחקר ביחסיהם הזוגיים ובעמדותיהם כלפי הבדלים בין המינים לפי דפוס הפרנסה הקיים אצלם: גברים המשתייכים לדפוס הפרנסה השוויוני והחדשני גילו עמדות שוויון כלפי מגדר יותר מגברים המשתייכים לדפוס הפרנסה המסורתי. כמו כן, בדפוס הפרנסה השוויוני נטו הגברים יותר מן הנשים לפתור קונפליקטים זוגיים באמצעות אסטרטגיה של פשרה. ממצאי המחקר מצביעים על התרומה הרבה שיש לדפוסי הפרנסה החדשים להסבר

פרופ' ליאת קוליק, בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בר־אילן, רמת גן.
דואר אלקטרוני: liat.kulik@biu.ac.il
ד"ר אור כץ, החוג לפסיכולוגיה, המכללה האקדמית אשקלון.
דואר אלקטרוני: orcatz@gmail.com

השוני באסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים, בחלוקת העבודה בבית ובעמדות כלפי מגדר, בפרט בקרב גברים. תאוריית המשאבים היחסיים וגישת האידאולוגיה המגדרית מצליחות יחד להסביר את ממצאי המחקר.

מילות מפתח: חלוקת תפקידים במשפחה, יחסי כוח במשפחה, יחסים בין בני זוג, עמדות כלפי מגדר, אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים, הכנסה

במרבית המדינות המערביות בעולם, וגם בישראל, דפוס המשפחה של שני מפרנסים דוחק את מקומו של דפוס המשפחה של מפרנס יחיד (שטייר, 2010). במדינות סקנדינביה, לדוגמה, מגיע כיום שיעור המשפחות של שני מפרנסים ל-90%. גם בישראל חל במשך השנים שינוי של ממש בהתנהגותן הכלכלית של הנשים, ובעקבותיו עלה במידה ניכרת שיעור המשפחות שבהן שני בני הזוג משתתפים בכלכלת המשפחה. נוסף על התחזקות דגם המשפחות של שני מפרנסים בישראל, ניכרת עם השנים תמורה גם ביחסיות ההכנסה של שני בני הזוג המפרנסים. בצד הדפוס המסורתי, שבו הכנסת הגבר גבוהה מהכנסת האישה, הולכים ומתחזקים כיום דפוסים פרנסה אחרים: הדפוס השוויוני, שבו הכנסת הגבר דומה להכנסת האישה, והדפוס החדשני (מושג שטבעה יורעאלי, Izraeli, 1994), שבו הכנסת האישה גבוהה מהכנסת הגבר. בשנת 2014 עמד שיעור המשפחות שבהן השתכרו הנשים יותר מבעליהן על 18.9%, שיעור המשפחות שבהן הנשים ובעליהן השתכרו שکر שווה עמד על 23.1% ושיעור המשפחות בהן השתכר הבעל יותר מן האישה עמד על 58% (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ד' לגדאו, תקשורת אישית, 24 בספטמבר 2015). מטרתו של מחקר זה היא לבחון הבדלים בין משתתפי המחקר לפי דפוסי הפרנסה השונים בשני מאפיינים של פעילות הגומלין הזוגית: האסטרטגיות הננקטות לפתרון קונפליקטים זוגיים, וכן מידת השוויון בחלוקת העבודה בבית ועמדות המשתתפים כלפי מגדר (כלומר, עמדותיהם כלפי תפקידי המינים, להלן עמדה מגדרית). לפי קרומוול ואולסון (Cromwell & Olson, 1975), בנייתו יחסי הכוח הזוגיים יש להתחשב בשלושה רכיבים מרכזיים: מקורות יחסי הכוח, התהליכים שבאמצעותם מתנהלים יחסי הכוח ותוצאות יחסי הכוח. על סמך גישה זו, מחקר זה יוצק תוכן לרכיבי מודל יחסי הכוח של קרומוול ואולסון. הרכיב הראשון, מקורות יחסי הכוח, מיוצג במחקר זה באמצעות המשאבים הכלכליים, שהם המקור להגדרת דפוס הפרנסה בקרב משתתפי המחקר. הרכיב השני, התהליכים שבאמצעותם מתנהלים יחסי הכוח, מכוון לדפוסי התקשורת הזוגית המפעילים את יחסי הכוח. התהליכים מיוצגים במחקר זה באמצעות אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים. הרכיב השלישי הוא תוצאה של יחסי הכוח, והוא מיוצג במחקר זה במידת השוויון בחלוקת העבודה בבית. אל שלושת רכיבי המודל מתווספות במחקר זה העמדות כלפי מגדר בעקבות חוקרים המציגים את חשיבותן להסבר יחסי הכוח הזוגיים (בישראל, למשל, ראו Lavee & Katz, 2002).

יחסי כוח זוגיים: גישת המשאבים היחסיים וגישת האידאולוגיה המגדרית

בבסיס המחקר עומדות שתי תאוריות: תאוריית המשאבים היחסיים (Coverman, 1985) ותאוריית האידאולוגיה המגדרית (Ferree, 1990; Thompson & Walker, 1989). יסודה של תאוריית המשאבים היחסיים בטענה שהגורם המכריע בהבנת יחסי הכוח הזוגיים הוא מאזן המשאבים של בני הזוג. בלוד וולף, החוקרים שהציגו לראשונה את התאוריה, הגדירו את משאבי בני הזוג ככל דבר ששותף אחד מספק לאחר ועוזר לו למלא את צרכיו או להשיג את מטרותיו (Blood & Wolfe, 1960). שליטה על משאבים מקנה כוח במערכת הזוגית, ולכן בעל המשאבים הרבים יותר מבין בני הזוג נמצא בעמדת יתרון על בן זוגו במשא ומתן או בכל בעיה העומדת ליישוב. מאז מחקרי שנות ה-60, שהתמקדו במשאבים החברתיים-כלכליים (כסף, השכלה ויוקרה), חקר המשאבים העומדים לחליפין בין בני הזוג הורחב, והוא כולל כעת גם שלל משאבים נוספים בעלי אופי מגוון, כגון משאבים רגשיים, שביטויים הוא אהבה, חיבה וחברות, מין (Blumberg & Coleman, 1989), חוסן נפשי ובריאות (Kulik, 1998), ואף ותק בארץ (כץ, 1980). ואולם, נראה שלמרות מגוון המשאבים הזוגיים העומדים לחליפין, חוקרים רבים (למשל, Brines, 1994; Lewin-Epstein, Stier, & Braun, 2006) מדגישים את חשיבותו של המשאב הכספי, והיתרון בו הוא יסוד מרכזי להבנת יחסי הכוח הזוגיים (Blumberg & Coleman, 1989). חשיבותו של המשאב הכספי נובעת מן העובדה שהוא אמצעי לרכישת משאבים רבים אחרים, המעניקים לבן הזוג המחזיק בהם יתרון על פני האחר. נוסף על כך, הימצאותו של המשאב הכספי בידי אחד מבני הזוג מעידה במקרים רבים על הימצאותם של משאבים נוספים, כגון יוקרה מקצועית, קשרים חברתיים ומוניטין, הנקשרים לרוב לכסף. בשל התרומות הרבות הטמונות בשליטה על המשאב הכספי עצמו, והיתרונות הנלווים לכך, גישת המשאבים היחסיים טוענת שבן הזוג הנהנה מיתרון כלכלי בפרנסת הבית הוא בעל הכוח במערכת הזוגית.

לעומת גישת המשאבים היחסיים, גישת האידאולוגיה המגדרית טוענת שחלוקת הכוח בין גברים לבין נשים בחברה ובמשפחה אינה משקפת את מאזן המשאבים בין בני זוג, אלא נובעת ממערך מוסכמות באשר לתפקידי המינים (McDonald, 1981). הגדרות תפקידים אלו הן הקובעות את יחסי הכוח בין המינים. יותר מכך, החברה מייחסת פרשנויות שונות למצבים דומים המתרחשים בקרב גברים ובקרב נשים. לדוגמה, בשל המוסכמות החברתיות, יתרון כלכלי בידי האישה אינו מקנה לה יתרון דומה לזה שהוא מקנה לגבר. לפי הגישה האידאולוגית, אפשר אפוא לצפות שגם כאשר לאישה יהיו משאבים ניכרים, הם לא יתורגמו ליחסי כוח מעצם המוסכמות החברתיות הדוגלות בשליטה גברית.

על יסוד שתי גישות אלו בוצעו במשך השנים מחקרים רבים, שבחנו את הקשר בין היתרון במשאב הכספי לבין יחסי הכוח הזוגיים. מחקרים אלו העלו ממצאים לא עקיבים. כמה מן המחקרים תמכו בגישת המשאבים היחסיים והראו שככל שהכנסת האישה גדולה

יותר (Gupta, 2007; Reiss & Webster, 2004) והפער בין משכורתה לבין משכורת בעלה גדול יותר (Cunningham, 2007; Gaunt & Bouknik, 2012; Goñi-Legaz, Ollo-López, & Bayo-Moriones, 2010; Mannino & Deutsch, 2007; Raley, Bianchi, & Wang, 2012), כוחה רב יותר במערכת היחסים הזוגית. לעומת זאת, מחקרים אחרים לא תמכו בממצאים אלו (Coleman & Straus, 1986; Evertsson & Neramo, 2007), ויש גם מחקרים שממצאיהם סתרו את גישת המשאבים היחסיים בכל הקשור ליחסי הכוח הזוגיים (Hochschild & Machung, 1989). ממצאי מחקרים אלו מבליטים את תרומתה של גישת האידיאולוגיה המגדרית להסבר יחסי הכוח הזוגיים. למשל, הוצ'שילד ומצ'ונג (Hochschild & Machung, 1989) מצאו שבמצבים שבהם הגבר משתכר פחות מן האישה, חלוקת העבודה בבית אף שוויונית פחות מאשר במצב שבו הגבר משתכר יותר מן האישה או כשהכנסת בני הזוג דומה. החוקרים מסבירים ממצאים אלו ב"עקרון האיזון", עיקרון המנטרל את הכוח המוקנה לאישה מצבירת משאבים. אם כך, כשהגבר מאבד כוח בתחום אחד, הוא מפצה את עצמו על האבדן בתחום אחר ומפחית את חלקו בעבודות הבית, הנחשבות לעבודות פחותות ערך (Greenstein, 1996). על ההשפעות הנלוות לדפוסי הפרנסה שבהם הגבר מאבד את עליונותו, בייחוד כשהאישה היא המפרנסת העיקרית, מלמדים מחקרים המראים שהרווחה הנפשית של הגבר נפגמת מכיוון שהוא אינו יכול למלא את תפקיד המפרנס, שהוא אחד התפקידים הבולטים בזהותו המגדרית (Macmillan & Gartner, 1999).

יש מעט מחקרים המתמקדים ביחסי הכוח הזוגיים כאשר לאישה יש יתרון כלכלי על בן זוגה, ככל הנראה בשל נדירותו של דפוס פרנסה זה ובשל היותו חדש יחסית וחסר מסגרת דגימה מסודרת.

מחקר זה בוחן אפוא שני מאפיינים מרכזיים ביחסי הכוח הזוגיים – אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים וחלוקת העבודה בבית – ומתמקד בשלושה דפוסי פרנסה: הדפוס המסורתי, שבו הכנסת הגבר גבוהה מהכנסת האישה, הדפוס השוויוני, שבו הכנסת הגבר דומה להכנסת האישה, והדפוס החדשני, שבו הכנסת האישה גבוהה מהכנסת הגבר.

אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים

קונפליקטים זוגיים הם אחד ההיבטים של יחסי הכוח הזוגיים. הם מבטאים את ההיבט התהליכי (Cromwell & Olson, 1975), מאחר שאסטרטגיות לפתרון קונפליקטים הן סוג של תקשורת זוגית.

במערכות יחסים אינטימיות, ובכלל זה נישואין, קונפליקטים זוגיים הם בלתי נמנעים, בפרט במקרים שבהם בני הזוג נכנסים למערכת היחסים מרקע משפחתי שונה, עם סגנונות תקשורת שונים, עם ערכים תרבותיים הנבדלים זה מזה ועם ניסיון חיים שונה (Cahn, 1992). נוסף על כך, התדירות והאינטנסיביות של פעילות הגומלין בין בני הזוג מספקת קרקע פורייה להתפתחות קונפליקטים. אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים

הן הדפוסים שבני הזוג מאמצים כדי להתגבר על מאבקי הכוח בחיי הנישואים (Sharir, 1996). אסטרטגיות אלו יכולות להתבטא במגוון רחב של גילויים: מאסטרטגיות כוחניות (כגון מאבק) מתוך שימור בלעדי של אינטרסים אישיים, דרך אסטרטגיות שיתופיות (כגון אינטגרציה או פשרה בעת הניסיון לפתור קונפליקטים) ועד אסטרטגיות נסיגתיות, כגון הימנעות או ויתור (Kulik, Walfisch, & Liberman, 2016). הממצאים בדבר הקשר בין שיטות לפתרון קונפליקטים זוגיים לבין סיפוק מן הנישואין הם עקיבים לאורך השנים, והם מצביעים מצד אחד על קשר חיובי בין איכות חיי הנישואין לבין שימוש באסטרטגיות שיתופיות לפתרון קונפליקטים, כגון הסכמה, פשרה ושימוש בהומור, ומן הצד האחר על קשר שלילי בין איכות חיי הנישואין לבין שימוש באסטרטגיות כוחניות ולא שיתופיות, כגון התגוננות, תוקפנות ונסיגה (Gottman, 1994; Heavy, Layne, & Christensen, 1993; Kulik & Havusha-Morgenstern, 2011).

בהמשך לגישת המשאבים היחסיים, הטוענת שבעל היתרון במשאבים במערכת הזוגית הוא בעל הכוח, אפשר לשער שכאשר דפוס הפרנסה מוטה לטובת אחד מבני הזוג, הוא ייטה להשתמש באסטרטגיות כוחניות הכרוכות במאבק, ובכלל זה כפיית דעתו ורצונותיו על האחר, על מנת להשיג שליטה ביחסי הכוח ביניהם. לעומת זאת, בן הזוג שמעמדו ביחסי הכוח הזוגיים נמוך יותר עשוי לאמץ אסטרטגיות נסיגתיות של ויתור או הימנעות. בשונה מדפוס זה, כשדפוס הפרנסה שוויוני יותר, אפשר שבני הזוג ייטו לאמץ אסטרטגיות שיתופיות על מנת ליישב מחלוקות ביניהם. מחקרים שבתנו את מקומו של היתרון הכלכלי שיש לאחד מבני הזוג בבחירת אסטרטגיות בפתרון קונפליקטים זוגיים, העלו שכאשר משאביהן הכלכליים של הנשים היו גדולים יותר מאלו של הגברים, הגברים נטו לאמץ אסטרטגיות כוחניות לפתרון קונפליקטים, יותר מאשר כשמשאביהן הכלכליים של הנשים היו דומים לאלו של הגברים (Babcock, Waltz, Jacobson, & Gottman, 1993; Hotaling & Sugarman, 1986).

מחקרים שנערכו במשך השנים על ההבדלים בין המינים בשימוש באסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים, בלא קשר לדפוסי הפרנסה, העלו שנשים נטו בעבר להשתמש במנגנונים שיתופיים או ותרניים יותר מגברים (Chusmir & Mills, 1989). מגמה זו נמשכת גם בשנים האחרונות (Hott & DeVore, 2005). לעומת הנשים, גברים נוטים לנקוט אסטרטגיות התמודדות כוחניות יותר (Walter, Stuhlmacher, & Myer, 1998). כפי הנראה, נטייה זו נובעת בעיקרה מאותם תהליכי תברות שהם ייחודיים לכל אחד מן המינים. אם נוסף לגישת האידיאולוגיה המגדרית את גישת המשאבים היחסיים, נוכל אפוא לשער שגברים המשתייכים לדפוס הפרנסה המסורתי ייטו לאמץ אסטרטגיות כוחניות יחסית בשל היתרון הכלכלי שהם נהנים ממנו ובשל מעמדם המגדרי. נשים, לעומת זאת, גם אם הן זוכות ליתרון על בן הזוג במשאבים הכלכליים ומשתייכות לפיכך לדפוס הפרנסה החדשני, אפשר שעקב תהליך התברות הן יעדיפו להשתמש באסטרטגיות רכות יחסית ולא כוחניות כדי לפתור קונפליקטים זוגיים.

חלוקת התפקידים בבית

אפשר לראות בחלוקת התפקידים בבית את אחת התוצאות של יחסי הכוח הזוגיים (Cromwell & Olson, 1975). הטענה הרווחת בקרב החוקרים בתחום היא שעבודות הבית הן מטלה ששני בני הזוג אינם הפצים בה (Brines, 1994), ועל כן בן הזוג שעמדת הכוח שלו במערכת הזוגית חלשה יחסית, יישא בנטל עבודות הבית היום-יומיות, כגון תחזוקה שוטפת, טיפול בילדים או מילוי תפקידים המקשרים בין החוץ לבין הפנים. עליפי גישה זו, ככל שמאזן המשאבים הכלכליים ייטה לטובת בן זוג אחד, כך החלק הגדול יותר של עבודות הבית ייפול בתחום אחריותו של בן הזוג האחר. ואולם, אם נוסיף לגישת המשאבים את עיקריה של הגישה האידאולוגית, אפשר לטעון ליתרון דיפרנציאלי של משאבים לפי מינו של בן הזוג. כלומר, יתרון במשאבים בקרב הגברים, במקרה זה במשאב הכלכלי, מקנה להם כוח במערכת הזוגית. אף על פי כן, כלל זה אינו חל על נשים: יתרון במשאב הכלכלי בקרב נשים אינו מקנה להן עמדת כוח במערכת הזוגית. כוחו של הגבר יהיה רב יותר, בלי קשר לרמת המשאבים של האישה. נוסף על כך, בלי קשר לדפוס הפרנסה, בשל הבדלים במעמד החברתי של גברים ונשים אפשר לצפות להבדלים בין המינים בהערכתה הסובייקטיבית של חלוקת העבודה בבית. ואמנם, ממחקרים עולה שנשים מעריכות את חלוקת העבודה בבית כשוויונית פחות מכפי שהגברים מעריכים אותה, בלי קשר לרמת המשאבים של בני הזוג. מגמה זו ניכרת לאורך מעגל החיים, כגון בקרב עובדים ובקרב פורשים, ובהקשרים תרבותיים שונים, כגון בקרב יהודים וערבים (ראו סיכום אצל Kulik, 2011). הבדלים אלו בין המינים בתפיסתם את חלוקת העבודה ביניהם, וראייתן של הנשים את חלוקת העבודה בבית כשוויונית פחות, משקפים ככל הנראה את הציפיות הרבות שיש לנשים מנישואיהן ואת רצונן לשפר את מעמדן ולהביא לידי חלוקה מאוזנת יותר של נטל הבית בינן לבין בני זוגן.

עמדות כלפי מגדר

העמדות כלפי המגדר (עמדות מגדריות) הן ביטוי לתפיסות רחבות שבני האדם מאמצים, והן נוגעות ליחסי גברים ונשים בחברה ובמשפחה. תפיסות אלו מעצבות את יחסי הכוח הזוגיים (Lavee & Katz, 2002). עמדה מגדרית משמעה פעולות, אמונות, רגשות וערכים שהאדם מייחס לכל אחד מן המינים. העמדה המגדרית של האדם מייצגת אפוא את התפקידים שהוא רואה כראויים לגברים או לנשים בחברה (McHale & Huston, 1984). לעניין דפוסי הפרנסה, המצויים במוקד של מחקר זה, אפשר לטעון שבני אדם המשתייכים לדפוס הפרנסה המסורתי, שבו הכנסת הגבר גבוהה מהכנסת האישה, יחזיקו בעמדות מגדריות מסורתיות יותר מבני אדם המשתייכים לדפוס הפרנסה השוויוני, שבו הכנסת הגבר דומה להכנסת האישה, או לדפוס הפרנסה החדשני, שבו הכנסת האישה גבוהה מהכנסת הגבר (Deutsch, Lussier, & Servis, 1993). על סמך גישות הטוענות

שהתנהגות האדם בפועל תורמת לעיצוב עמדותיו (Fazio & Zanna, 1981), ניתן להסיק שבמשפחות שבהן דפוס הפרנסה הוא שוויוני או חדשני, בני הזוג יפתחו עמדות שוויון כלפי חלוקת העבודה בבית יותר מאשר במשפחות שבהן דפוס הפרנסה מוטה לטובת הגבר. טענה זו מבוססת על עקרון הנטייה ליצור עקיבות קוגניטיבית, שלפיה אורח חיים ודפוסי התנהגות שהם שיתופיים בפועל או כאלו שאינם מעניקים דומיננטיות לגבר, יובילו את בני הזוג לפתח גם עמדות מגדריות שוויון. כך או כך, אפשר לצפות שכאשר דפוס הפרנסה הוא שוויוני או מוטה לטובת האישה, העמדות המגדריות של בני הזוג המשתייכים לדפוסי פרנסה אלו יהיו שוויון יותר.

מחקרים רבים שנעשו בעבר מלמדים שלאורך כל מעגל החיים נשים מחזיקות בעמדות שוויון יותר מגברים באשר לתפקידי המינים (Evelo, Jessell, & Beymer, 1991; Kulik, 1999). מגמה זו בהבדלים בין המינים מאפיינת גברים ונשים בלא גבולות של תרבות או לאום (Kulik, 1995; Kulik & Rayyan, 2003; Wood & Eagly, 2002). הסבר אפשרי לממצא זה הוא רצונן של נשים לשפר את מעמדן בבית ובחברה ולהגביר את השתתפותם של שני בני הזוג בנטל עבודות הבית. הסבר אחר לממצא הוא רצונם של גברים להנציח את חוסר השוויון בין המינים בבית, בעבודה ובחברה, משום שחלוקת תפקידים שאינה שוויונית נוחה להם ומיטיבה עמם.

בשל השינויים הרבים שחלו בתקופתנו בתפקידי הגברים והנשים ובשל מגוון דפוסי הפרנסה הקיימים כיום, יש מקום לבחון אם הבדלים אלו בעמדותיהם המגדריות של גברים ונשים מתקיימים במידה דומה לזו שנמצאה במחקרים שבוצעו בעבר, בכלל הנוגע לשלושת דפוסי הפרנסה שמחקר זה עוסק בהם.

מטרות המחקר והשערותיו

מטרתו המרכזית של המחקר היא לבחון אם יש הבדלים בין גברים לבין נשים וכן בין משתתפי המחקר משלושת דפוסי הפרנסה – המסורתי, השוויוני והחדשני – באסטרטגיות שהם נוקטים לפתרון קונפליקטים זוגיים, בהערכתם את חלוקת העבודה בבית ובעמדותיהם המגדריות.

על בסיס הרקע התאורטי והאמפירי אפשר לשער כמה השערות:

1. משתתפים (גברים ונשים) בעלי דפוס פרנסה שוויוני ינקטו אסטרטגיות שיתופיות (אינטגרציה ופשרה) לפתרון קונפליקטים זוגיים יותר ממשתתפים בעלי דפוסי פרנסה מסורתי וחדשני.

2. תימצא אינטראקציה בין דפוס הפרנסה לבין המין באימוץ אסטרטגיות כוחניות לפתרון קונפליקטים זוגיים: גברים בדפוס הפרנסה המסורתי ישתמשו באסטרטגיה כוחניות (מאבק) לפתרון קונפליקטים זוגיים יותר מנשים בדפוס הפרנסה המסורתי. לעומת זאת, נשים בדפוס הפרנסה החדשני לא ישתמשו באסטרטגיות כוחניות לפתרון קונפליקטים זוגיים יותר מן הגברים בדפוס הפרנסה החדשני.

3. תימצא אינטראקציה בין דפוס הפרנסה לבין המין באימוץ אסטרטגיות נסיגתיות (ויתור, הימנעות) לפתרון קונפליקטים זוגיים: נשים בדפוס הפרנסה המסורתית ישתמשו באסטרטגיות נסיגתיות לפתרון קונפליקטים זוגיים יותר מגברים בדפוס זה. לעומת זאת, גברים בדפוס הפרנסה החדשני לא ישתמשו באסטרטגיות נסיגתיות לפתרון קונפליקטים זוגיים יותר מנשים בדפוס זה.
4. בקרב משתתפים (גברים ונשים) בעלי דפוס פרנסה שוויוני או דפוס פרנסה חדשני, חלוקת העבודה בבית תהיה שוויונית יותר מאשר בקרב משתתפים בעלי דפוס פרנסה מסורתי.
5. תימצא אינטראקציה בין דפוס הפרנסה לבין המין: העמדה המגדרית של משתתפי המחקר תהיה שוויונית יותר בדפוס הפרנסה השוויוני ובדפוס הפרנסה החדשני לעומת דפוס הפרנסה המסורתי. הבדל זה יהיה גדול יותר בקרב נשים מאשר בקרב גברים.
6. בלי קשר לדפוס הפרנסה, נשים יעריכו את חלוקת העבודה בבית כשוויונית פחות לעומת הערכת הגברים, עמדותיהן המגדריות יהיו שוויון יותר מעמדות הגברים, והאסטרטגיות שלהן לפתרון קונפליקטים זוגיים יהיו שיתופיות יותר, במנעות יותר וכוחניות פחות מאלו של הגברים.

שיטת המחקר

משתתפים

המדגם הורכב מ־187 משתתפים, 76 גברים (40.6%) ו־111 נשים (59.4%). התפלגות המשתתפים במחקר לפי דפוס הפרנסה הייתה כזאת: 69 (37%) מן המשתתפים דיווחו שהם משתכרים יותר מבן הזוג, 32 (17%) דיווחו שהם משתכרים כמו בן הזוג, ו־86 (46%) דיווחו שהם משתכרים פחות מבן הזוג. נמצא דמיון בקרב הגברים והנשים בהתפלגות לפי דפוס הפרנסה: מקרב הגברים, 58% היו ממשפחות בעלות דפוס מסורתי, 14% היו מן הדפוס השוויוני ו־28% היו מן הדפוס החדשני. מקרב הנשים, 60% היו מן הדפוס המסורתי, 18% היו מן הדפוס השוויוני ו־22% היו מן הדפוס החדשני. רוב המשיבים היו עירוניים (78%), והיתר גרו ביישוב בעל אופי קהילתי. באשר לאזור המגורים, 65% גרו במרכז, 14% גרו בדרום, ו־21% גרו בצפון. עבור רוב המשתתפים (95%) מדובר בנישואיהם הראשונים. באשר להגדרה הדתית, 58% הגדירו את עצמם חילונים, 22% הגדירו את עצמם מסורתיים, ו־20% הגדירו את עצמם דתיים. רוב המשתתפים (87%) היו ילידי ישראל. באשר להשכלה, ל־47% הייתה השכלה תיכונית מלאה או פחות מכך, ל־37% היה תואר ראשון, וליתר המשתתפים היה תואר הגבוה מתואר ראשון. כל משתתפי המחקר השתתפו בשוק העבודה, וקשת המקצועות שעסקו בהם הייתה מגוונת, ובה אנשי היי־טק, צבא קבע, בנקאים, מורים, נותני שירותים ועובדי ייצור.

טווח הגילים של משתתפי המחקר היה מ־23 עד 68 ($M = 41.65, SD = 10.47$). 168 מן המשתתפים היו הורים לילדים, שיש להם ילד אחד עד שמונה ילדים ($M = 2.76, SD = 1.17$). משך הנישואין היה בטווח של שנה אחת עד 43 שנים ($M = 15.16, SD = 10.78$). על מנת לוודא שאין הבדלים במשתני הרקע העיקריים לפי מין המשתתפים נערכו מבחני t לשני מדגמים בלתי תלויים לבחינת ההבדלים בגיל, במספר הילדים ובמשך הנישואין וכן מבחני χ^2 לאי־תלות ביתר המשתנים הדמוגרפיים המפורטים למעלה. בכל הניתוחים הללו לא נמצאו הבדלים מובהקים סטטיסטית בין גברים לבין נשים.

כלי המחקר

שאלון המחקר הורכב מכמה תת־שאלונים. להלן פירוט משתני המחקר והכלים שהם נבחנו באמצעותם.

אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים

המשתנה הוערך על־ידי שאלון לדיווח עצמי, ובו 28 פריטים הבודקים אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים בין־אישיים בחיים הזוגיים. את השאלון פיתח רחים (Rahim, 1983), והוא תורגם לעברית על־ידי ריינר (1996). השאלון נועד במקור לבחון אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים בעבודה. בהמשך מצאו ריצ'רדסון ועמיתיו (Richardson, Pilkington, & Utley, 1988) כי השאלון יעיל בסיווג אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים גם ביחסים בין־אישיים אחרים. המשתתפים התבקשו להתייחס לאסטרטגיות המוצגות כאל אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים, כפי שכבר נעשה במחקרים קודמים (Sharir, 1996; Shi, 1999). בשאלון חמישה ממדים, שכל אחד מהם מבטא סגנון אחר של פתרון קונפליקט: אינטגרציה (לדוגמה, "אשתדל לברר את הנושא עם בן/בת זוגי על מנת למצוא רעיון שיהיה מקובל על שנינו"); הימנעות (לדוגמה, "אשתדל להימנע מהתנגשות עם בן/בת זוגי ולשמור את בעיותי עמו/עמה לעצמי"); ויתור (לדוגמה, "אני בדרך כלל מאמץ/מאמצת את ההצעות של בן/בת זוגי"); מאבק (לדוגמה, "לפעמים אני מנסה להשתמש בכוח שיש בידי על מנת לנצח את בן/בת זוגי במצב של קונפליקט"); פשרה (לדוגמה, "אני משתדל/ת למצוא שביל ביניים על מנת להימנע ממבוי סתום"). המשתתפים התבקשו לציין בסולם של 5 דרגות באיזו מידה כל משפט נכון בעבורם, מ־1 (כלל לא) עד 5 (במידה רבה מאוד). לכל ממד חושב ציון אחד על־ידי ממוצע הפריטים שבו, וטווח ערכיו הוא מ־1 עד 5. ככל שהציון גבוה יותר, המשמעות היא שהמשתתף נוטה יותר לאמץ את האסטרטגיה המסוימת בעת הניסיון לפתור קונפליקטים זוגיים. במחקר זה נמצא כי המהימנות הפנימית של חמש האסטרטגיות בשיטת קרונבך הייתה בינונית עד גבוהה ($\alpha = .88$ עבור אינטגרציה, $\alpha = .78$ עבור הימנעות, $\alpha = .78$ עבור ויתור, $\alpha = .79$ עבור מאבק, $\alpha = .67$ עבור פשרה).

חלוקת העבודה בבית

חלוקת העבודה בבית נבחנה בעזרת שני שאלונים. האחד בחן את מידת השוויון בחלוקת העבודה בבית, והאחר בחן את מספר השעות שמשותף המחקר וכן זוג או בת זוג מקדישים לעבודות הבית.

מידת השוויון בחלוקת העבודה בבית השאלון מבוסס על שאלון שחיברה מן-כנוביץ (1977), והוא הורחב ותוקף במחקרים נוספים, שבחנו את חלוקת הכוח בבית (למשל, Kulik, 2001). בשאלון 19 פריטים, המתייחסים למטלות שונות שבני הזוג נוהגים לבצע למען הבית. עבור כל אחת מן המטלות התבקשו המשיבים לומר אם המטלה מבוצעת על-ידי הגבר או על-ידי האישה. בסולם התשובות היו 7 דרגות, מ-1 (האישה תמיד) ועד 7 (הבעל תמיד). על מנת להגיע לסולם של מידת השוויון בחלוקת העבודה בבית קובצו ערכי התשובות המקוריות לסולם תשובות חדש: ציון 1 (האישה תמיד) וציון 7 (הבעל תמיד) אוחדו לציון 1 (חלוקת עבודה מאוד לא שוויונית) בסולם השוויון החדש. ציון 2 (האישה בדרך כלל) וציון 6 (הבעל בדרך כלל) אוחדו לציון 2 (חלוקת עבודה לא שוויונית) בסולם השוויון החדש. ציון 3 (האישה לפעמים) וציון 5 (הבעל לפעמים) אוחדו לציון 3 (חלוקת עבודה שוויונית במידה מסוימת) בסולם השוויון החדש. ציון 4 נשאר כמו שהוא וציון חלוקת עבודה שוויונית. ככל שהציון גבוה יותר בסולם השוויון החדש, שערכיו הם מ-1 עד 4, המשמעות היא שחלוקת העבודה בבית שוויונית יותר.

על מנת להגיע לעולמות תוכן משותפים באשר לסוגי עבודות הבית בוצע על פריטי השאלון ניתוח גורמים בשיטת הרכיב העיקרי (Principal Component) עם רוטציה מסוג Varimax. ניתוח זה גילה שלושה גורמים בעלי עולמות תוכן מובחנים, שהסבירו 50.49% מן השונות במשתנה. הגורם הראשון היה מטלות הקשורות לניהול משק הבית, כגון בישול, כביסה, גיהוץ וניקיונות (להלן תחזוקת הבית). הגורם השני היה מטלות הנוגעות לטיפול בילדים, כגון, הגעה לאספות הורים, עזרה בשיעורי בית, טיפול בעת מחלה (להלן טיפול בילדים), והגורם השלישי היה מטלות ביתיות חוצות גבולות, המקשרות בין הבית לבין החוץ, כגון הסדרת תשלומים, סידורים, הסעות, קשר עם ארגונים ביורוקרטיים (להלן מטלות חוץ).

עבור כל אחד מגורמי המשתנה חושב ציון אחד על-ידי ממוצע הפריטים שבו, וערכיו הם מ-1 עד 4. ככל שהערך גבוה יותר, המשמעות היא שחלוקת העבודה בבית שוויונית יותר. המהימנות הפנימית של הגורמים הייתה בינונית ($\alpha = .76$). עבור תחזוקת הבית, $\alpha = .77$. עבור הטיפול בילדים, $\alpha = .81$. עבור תפקידי חוץ.

שעות המוקדשות לעבודת הבית: המשתנה נבחן בשתי שאלות פתוחות שיצרו שני משתנים רציפים: (1) כמה שעות בשבוע את/ה מקדיש/ה בממוצע לעבודות הבית? (2) כמה שעות בשבוע בן/בת הזוג מקדיש/ה בממוצע לעבודות הבית?

עמדות מגדריות

לנוכח המציאות המשתנה בכל הקשור לתפקידי המינים, רבים מפריטי השאלונים המשמשים חוקרים לבחינת עמדות מגדריות איבדו מרגישותם ופסקו להיות רלוונטיים להבחנה בין תפקידי הגברים והנשים בחברה ובמשפחה. השאלון הנוכחי ("שאלון מורחב של עמדות כלפי מגדר") הורכב לצורך המחקר מ־35 היגדים, המתארים את תפקידי המינים בבית, בחברה ובמשפחה (ראו נספח 1). מרבית פריטי השאלון נלקחו משאלונים קיימים בתחום תפקידי המינים (כץ, 1980; Spence, & Singleton, 1977; Helmreich, & Stapp, 1973). הפריטים שנבחרו לשאלון מתארים תפקידים המבחינים בין גברים לבין נשים כיום, במציאות המשתנה, והם נבחרו על-ידי שלושה שופטים מומחים בתחום תפקידי המינים. נוסף על פריטים אלו, מצאנו לנכון להוסיף פריטים חדשים כדי לבחון באופן מקיף יותר את העמדות המגדריות בתקופה שהשינויים המגדריים בה מואצים. השאלון תוקף ונמצא קשור לאסטרטגיות לפתרון עימותים זוגיים בקרב גברים ובקרב נשים (קוליק, 2015). משתפי המחקר התבקשו להשיב לכל ההיגדים בסולם של 6 דרגות, מ־1 (לא מסכים כלל) עד 6 (מסכים מאוד). על מנת להגיע לעולמות תוכן משותפים באשר לסוגי העמדות המגדריות בוצע על פריטי השאלון ניתוח גורמים בשיטת הרכיב העיקרי (Principal Component) עם רוטציה מסוג Varimax. ניתוח זה גילה ארבעה גורמים בעלי עולמות תוכן מובחנים, שהסבירו 47.05% מן השונות במשתנה ($Eigenvalue > 1$). הגורם הראשון התייחס לתחזוקת הבית ולתחזוקה שוטפת של היחסים בין בני המשפחה (להלן תחזוקת הבית והמשפחה), כגון "עבודות הבית הן באחריותה הבלעדית של האישה"; "אם יש קונפליקטים במשפחה, על נשים יותר מאשר על גברים לנסות לפשר בין בני המשפחה". הגורם השני התייחס לפריטים הנוגעים לאחריותם של בני הזוג למערכת העבודה והמשפחה מבחינה תפקודית (להלן אחריות לתפקוד מערכת עבודה-משפחה), כגון "בשורה התחתונה המשפחה סובלת כאשר האישה עובדת במשרה מלאה". הגורם השלישי התייחס לעמדות המבטאות תפיסות שוויון באשר לתפקידי המינים במשפחה ובחברה כולה (להלן שוויון בין המינים), כגון "זה בסדר שנשים יתזורו אחרי גברים". הגורם הרביעי נגע לעמדות המתייחסות לתפקידים הנחשבים גבריים מבחינה סטראוטיפית (להלן תפקידים גבריים), כגון "על נשים לעסוק במקצועות גבריים", או "אבות צריכים להיות מעורבים בגידול הילדים בדיוק כמו אימהות". לכל אחד מארבעת הגורמים חושב ציון אחד על-ידי ממוצע הפריטים שבו, לאחר שהיגדים בעלי כיוונים מנוגדים עברו היפוך. אם כך, ככל שהערך בכל גורם גבוה יותר, המשמעות היא עמדות מגדריות שוויון יותר. המהימנות הפנימית של הגורמים הייתה בינונית ($\alpha = .83$). עבור תחזוקת הבית והמשפחה, $\alpha = .83$ עבור האחריות לתפקוד מערכת עבודה-משפחה, $\alpha = .85$ עבור שוויון בין המינים, $\alpha = .77$ עבור גורם התפקידים הגבריים).

שאלון רקע

שאלון הרקע הורכב משאלות רקע בסיסיות על המשתתפים, כדוגמת מין, מקום המגורים ומספר הילדים. נוסף על כך, המשתתפים התבקשו להגדיר את הכנסתם בהשוואה להכנסת בן הזוג: האם הם משתכרים יותר מבן זוגם או בת זוגם, האם הם משתכרים באופן דומה להם, או האם בן זוגם או בת זוגם משתכרים יותר מהם. דפוס הפרנסה במשפחה (מסורתית, שוויונית וחדשנית) הורכב משילוב בין שניים ממשתני הרקע: מין המשיב והכנסתו לעומת הכנסת בן הזוג.

נתוני הרקע נאספו על משתתפי המחקר בלבד, למעט הנתונים על דפוסי הפרנסה שכללו התייחסות להכנסת בן הזוג.

הליך המחקר

דגימת משתתפי המחקר הייתה דגימת נוחות. המדגם אמנם לא ייצג את שיעור המשפחות שבהן דפוס הפרנסה היה חדשני או שוויוני, אך הדגימה אפשרה לנו להגיע לשלוש קבוצות מחקר ששיקפו את שלושת דפוסי הפרנסה, ועם זאת היו דומות בגודלן. נתוני המחקר נאספו מקרב נשים וגברים העובדים בארגונים בתחומים מקצועיים מגוונים, שהיו פזורים בכל רחבי הארץ. בחירת הארגונים נעשתה מתוך הקפדה על הכללתם של תחומים מקצועיים נרחבים, למשל ארגונים ממשלתיים, חברות היי־טק ובנקים. לאחר תיאום עם האחראים וקבלת אישורם לעריכת המחקר פנו עוזרי המחקר לעובדים בארגונים השונים בבקשה להשתתף בו, ושאלוני המחקר חולקו למי שהביעו הסכמה לכך. השאלונים חולקו במהלך יום העבודה ונאספו באותו יום. מילוי השאלון נמשך כ־15 דקות, ושיעור החזרת השאלונים עמד על כ־83%.

עיבוד הנתונים

על מנת לבחון אם יש הבדלים במשתנים של פעילות הגומלין הזוגית (אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים וחלוקת העבודה בבית) ובעמדות מגדריות לפי שלושת דפוסי הפרנסה ולפי מין המשתתף, נערך תחילה ניתוח שונות דו־כיוונית רב־משתנית, דפוס פרנסה \times מין (2×3), עבור כל אחד מן המשתנים. נוסף על כך, נערכו ניתוחי שונות נפרדים במשתנים השונים למציאת מקור המובהקות. ממצאים אלו מפורטים בלוחות בהתאם לכל משתנה, לפי דפוס הפרנסה, המין והאינטראקציה ביניהם.

ממצאים

אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים

האסטרטגיה השכיחה ביותר בקרב גברים ונשים מבין כל האסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים הייתה אינטגרציה (ראו לוח 1). האסטרטגיות פשרה, ויתור והימנעות היו שכיחות מעט פחות, ואסטרטגיית המאבק הייתה הנפוצה פחות.

נערך ניתוח שונות דו־כיווני רב־משתני (דפוס פרנסה × מין) על חמש האסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים. בניתוח לא נמצא אפקט מובהק סטטיסטית לדפוסי הפרנסה, $F(10, 350) = 0.68, p > .05, \eta^2 = .02$, אולם נמצא אפקט מובהק סטטיסטית למין, $F(5, 175) = 5.38, p < .001, \eta^2 = .13$.

נוסף על כך, בלוח 1 מוצגים ניתוחי שונות לכל אסטרטגיה של פתרון קונפליקטים בנפרד לפי דפוסי הפרנסה ולפי המין.

לוח 1: הבדלים באסטרטגיות של פתרון קונפליקטים לפי דפוסי הפרנסה ולפי המין

סך הכול		דפוס חדשני		דפוס שוויוני		דפוס מסורתי			
<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>		
0.87	2.61	0.85	2.58	1.10	2.67	0.84	2.60	גבר	מאבק
0.79	2.67	0.88	2.88	0.74	2.52	0.76	2.65	אישה	
0.82	2.65	0.87	2.74	0.87	2.57	0.79	2.63	סך הכול	
		$F(2, 179) = 0.32, \eta^2 = .00$						דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
		$F(1, 179) = 0.20, \eta^2 = .00$						מין	
		$F(2, 179) = 0.70, \eta^2 = .01$						דפוס הפרנסה × מין	
0.67	3.25	0.64	3.29	0.47	3.32	0.73	3.21	גבר	הימנעות
0.78	2.91	0.82	3.15	0.70	2.78	0.78	2.87	אישה	
0.75	3.05	0.74	3.22	0.67	2.97	0.78	3.01	סך הכול	
		$F(2, 179) = 1.02, \eta^2 = .01$						דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
		$F(1, 179) = 7.16^{**}, \eta^2 = .04$						מין	
		$F(2, 179) = 0.64, \eta^2 = .01$						דפוס הפרנסה × מין	
0.71	4.12	0.52	4.32	0.53	4.42	0.78	3.94	גבר	אינטגרציה
0.66	4.20	0.80	4.23	0.53	4.11	0.65	4.22	אישה	
0.68	4.17	0.68	4.27	0.54	4.22	0.72	4.11	סך הכול	

סך הכול		דפוס חדשני		דפוס שוויוני		דפוס מסורתי			
SD	M	SD	M	SD	M	SD	M		
								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
									$F(2, 179) = 1.66, \eta^2 = .02$
								מין	$F(1, 179) = 0.13, \eta^2 = .00$
								דפוס הפרנסה × מין	$F(2, 179) = 2.70^+, \eta^2 = .03$
0.67	3.84	0.54	4.04	0.37	4.25	0.71	3.65	גבר	פשרה
0.55	3.94	0.73	3.89	0.31	3.78	0.53	4.00	אישה	
0.60	3.90	0.64	3.96	0.40	3.94	0.63	3.86	סך הכול	
								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
									$F(2, 179) = 1.56, \eta^2 = .02$
								מין	$F(1, 179) = 0.79, \eta^2 = .00$
								דפוס הפרנסה × מין	$F(2, 179) = 6.88^{***}, \eta^2 = .07$
0.55	3.66	0.38	3.78	0.33	3.86	0.63	3.55	גבר	ויתור
0.59	3.29	0.59	3.41	0.59	3.19	0.60	3.28	אישה	
0.60	3.44	0.53	3.58	0.60	3.43	0.62	3.39	סך הכול	
								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
									$F(2, 179) = 1.65, \eta^2 = .02$
								מין	$F(1, 179) = 19.52^{***}, \eta^2 = .10$
								דפוס הפרנסה × מין	$F(2, 179) = 1.41, \eta^2 = .02$

+ $p \leq .06$ ** $p \leq .01$ *** $p \leq .001$

מניתוחי השונות הנפרדים, שנערכו לבחינת ההבדלים בין שלושת דפוסי הפרנסה ומוצגים בלוח 1, עולה כי יש הבדלים בין גברים לבין נשים באסטרטגיות ההימנעות והויתור: הגברים נטו להשתמש בשתי אסטרטגיות אלו יותר מן הנשים, מעבר לדפוסי הפרנסה. נוסף על כך, בניתוח השונות הרב-משתני, האינטראקציה בין דפוסי הפרנסה לבין המין נמצאה קרובה למובהקות סטטיסטית, $F(10, 350) = 1.79, p = .06, \eta^2 = .05$. לעומת זאת, בניתוחי שונות של כל אסטרטגיה בנפרד נמצאה אינטראקציה מובהקת סטטיסטית רק באסטרטגיית הפשרה.

בבדיקת האפקטים הפשוטים נמצא כי בקרב המשתתפים בדפוס פרנסה מסורתי נטו הנשים להשתמש באסטרטגיות פשרה באופן מובהק סטטיסטית יותר מגברים, בקרב המשתתפים בדפוס פרנסה חדשני לא נמצא הבדל מובהק בין נשים לבין גברים בשימוש באסטרטגיה זו, ואילו בקרב המשתתפים בדפוס פרנסה שוויוני נטו הגברים להשתמש באסטרטגיה של פשרה באופן מובהק סטטיסטית יותר מנשים.

שוויון בביצוע עבודות הבית

מידת השוויון בשלושת סוגי העבודה בבית הייתה דומה יחסית מעבר למשתנה המין ונעה סביב הערך המרכזי של סולם השוויון (ראו לוח 2).

גערך ניתוח שונות דו־כיווני רבי־משתני (דפוס פרנסה × מין) על שלושת הגורמים של חלוקת העבודה בבית (ראו לוח 2). בניתוח זה נמצאו אפקטים מובהקים סטטיסטית לדפוסי הפרנסה, $F(6, 344) = 5.61, p < .001, \eta^2 = .09$, ולמין, $F(3, 172) = 2.72, p < .05, \eta^2 = .05$.

כמו כן, בלוח 2 מוצגים ניתוחי שונות לכל גורם של חלוקת העבודה בבית בנפרד לפי דפוסי הפרנסה ולפי המין.

לוח 2: הבדלים במידת השוויון בעבודות הבית לפי דפוסי הפרנסה ולפי המין

סך הכול		דפוס חדשני		דפוס שוויוני		דפוס מסורתי			
SD	M	SD	M	SD	M	SD	M		
0.62	2.59	0.67	2.70	0.53	2.04	0.56	2.66	גבר	תפקידי חוץ
0.56	2.46	0.50	2.42	0.62	2.26	0.55	2.53	אישה	
0.59	2.51	0.59	2.55	0.59	2.18	0.56	2.58	סך הכול	
$F(2, 174) = 6.51^{**}, \eta^2 = .07$								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
$F(1, 174) = 0.43, \eta^2 = .00$								מין	
$F(2, 174) = 1.57, \eta^2 = .02$								דפוס הפרנסה × מין	
0.70	2.62	0.53	2.75	1.09	2.58	0.68	2.56	גבר	טיפול בילדים
0.71	2.35	0.61	2.51	0.70	2.28	0.74	2.30	אישה	
0.72	2.46	0.58	2.62	0.85	2.38	0.73	2.40	סך הכול	
$F(2, 174) = 1.31, \eta^2 = .02$								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
$F(1, 174) = 4.45^*, \eta^2 = .03$								מין	
$F(2, 174) = 0.20, \eta^2 = .00$								דפוס הפרנסה × מין	
0.68	2.45	0.38	2.76	0.52	2.96	0.70	2.18	גבר	עבודות הבית
0.62	2.32	0.55	2.54	0.61	2.22	0.63	2.27	אישה	
0.65	2.38	0.48	2.64	0.68	2.48	0.66	2.24	סך הכול	
$F(2, 174) = 9.23^{***}, \eta^2 = .10$								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
$F(1, 174) = 7.11^{**}, \eta^2 = .04$								מין	
$F(2, 174) = 5.13^{**}, \eta^2 = .06$								דפוס הפרנסה × מין	

* $p \leq .05$ ** $p \leq .01$ *** $p \leq .001$

מניתוחי השונות הנפרדים, שנערכו לבחינת ההבדלים בין שלושת דפוסי הפרנסה ומוצגים בלוח 2, עולה כי יש הבדלים מובהקים סטטיסטית בין שלושת דפוסי הפרנסה בתחזוקת הבית ובתפקידי חוץ בלבד. ניתוחי המשך מסוג Scheffe הראו שבקרב משתתפים בדפוס פרנסה חדשני חלוקת העבודה בתחום תחזוקת הבית שוויונית באופן מובהק סטטיסטית יותר מאשר בקרב משתתפים בדפוס פרנסה מסורתי. כמו כן, נמצא כי בקרב משתתפים בדפוס פרנסה מסורתי ודפוס פרנסה חדשני חלוקת העבודה בתחום תפקידי החוץ הייתה שוויונית באופן מובהק סטטיסטית יותר מאשר בקרב משתתפים בדפוס פרנסה שוויוני. נוסף על כך, בניתוחי השונות הנפרדים, שנערכו לבחינת ההבדלים בין גברים לבין נשים, נמצאו הבדלים מובהקים סטטיסטית בטיפול בילדים ובתחזוקת הבית בלבד: נשים העריכו את חלוקת העבודה בתחומי הטיפול בילדים ואת תחזוקת הבית באופן פחות שוויוני לעומת הערכת הגברים.

זאת ועוד, האינטראקציה המובהקת סטטיסטית בין דפוסי הפרנסה לבין המין, $F(6, 344) = 2.62, p < .05, \eta^2 = .04$, שנמצאה בניתוח השונות הרב-משתני, התגלתה בניתוחי השונות הנפרדים כמובהקת סטטיסטית רק בתחום תחזוקת הבית. בבדיקת האפקטים הפשוטים נמצא שהגברים בדפוס הפרנסה המסורתי העריכו את חלוקת העבודה בתחום תחזוקת הבית באופן שוויוני פחות לעומת הערכת הגברים בדפוסי הפרנסה האחרים, ואילו הנשים בשלושת דפוסי הפרנסה לא היו שונות זו מזו בהערכת השוויון של חלוקת העבודה בבית.

הזמן המוקדש לעבודות הבית

באשר להערכת משך הזמן המוקדש לעבודות הבית, בקרב משתתפים שהשתייכו לדפוס הפרנסה השוויוני נמצא הפער הגדול ביותר בין גברים לבין נשים בהערכת הזמן שהם הקדישו לעבודות הבית והפער הקטן ביותר בהערכת הזמן המוקדש לעבודות הבית על-ידי בן הזוג (ראו לוח 3).

נערך ניתוח שונות דו-כיווני רב-משתני (דפוס פרנסה \times מין) על הערכת משך הזמן המוקדש לעבודות הבית על-ידי המשתתף וכן הזוג (ראו לוח 3). בניתוח זה לא נמצא אפקט מובהק סטטיסטית לדפוסי הפרנסה, $F(4, 280) = 2.05, p = .09, \eta^2 = .03$, אך נמצא אפקט מובהק סטטיסטית למין, $F(2, 140) = 32.44, p < .001, \eta^2 = .32$. כמו כן, בלוח 3 מוצגים ניתוחי שונות עבור הערכת המשתתף את משך הזמן שהוא מקדיש לעבודות הבית ומשך הזמן המוקדש על-ידי בן הזוג, לפי דפוסי הפרנסה ולפי המין.

לוח 3: הבדלים במשך הזמן המוקדש לעבודות הבית לפי דפוסי הפרנסה ולפי המין

		דפוס מסורתי		דפוס שוויוני		דפוס חדשני		סך הכול		
		SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	
הזמן המוקדש לעבודות הבית על-ידי המשתתף	גבר	8.87	11.31	3.16	7.70	6.02	9.44	7.53	10.22	
	אישה	13.12	18.78	17.57	24.88	9.19	18.18	13.30	19.80	
$F(2, 141) = 0.39, \eta^2 = .01$										
$F(1, 141) = 28.75^{***}, \eta^2 = .17$										
$F(2, 141) = 1.82, \eta^2 = .03$										
		דפוס הפרנסה		דפוס שוויוני		דפוס חדשני		סך הכול		
		SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	
הזמן המוקדש לעבודות הבית על-ידי בן הזוג של המשתתף	גבר	19.56	28.39	11.48	16.20	14.06	15.78	17.99	22.94	
	אישה	10.15	11.13	10.10	13.25	8.06	11.32	9.55	11.59	
$F(2, 141) = 3.35^*, \eta^2 = .05$										
$F(1, 141) = 10.79^{***}, \eta^2 = .07$										
$F(2, 141) = 4.45^*, \eta^2 = .06$										

* $p \leq .05$ *** $p \leq .001$

בניתוחי השונות הנפרדים שנערכו לבחינת ההבדלים בין המינים נמצאו הבדלים מובהקים סטטיסטית הן בהערכת הזמן המוקדש לעבודות הבית על-ידי המשתתף והן בהערכת הזמן המוקדש על-ידי בן הזוג: גם הגברים וגם הנשים העריכו שהנשים מקדישות לעבודות הבית זמן רב יותר מגברים באופן מובהק סטטיסטית.

זאת ועוד, האינטראקציה המובהקת סטטיסטית בין דפוסי הפרנסה לבין המין, $F(4, 280) = 2.77, p < .05, \eta^2 = .04$, נמצאה בניתוחי שונות נפרדים כמובהקת סטטיסטית רק בהערכת הזמן המוקדש לעבודות הבית על-ידי בן הזוג. בבדיקת האפקטים הפשוטים נמצא שהגברים בדפוס הפרנסה המסורתי העריכו יותר מן הגברים בדפוס הפרנסה החדשני שבת זוגם מקדישה לעבודות הבית יותר זמן, ואילו הנשים בשלושת דפוסי הפרנסה לא היו שונות זו מזו בהערכת הזמן שכן זוגן מקדיש לעבודות הבית.

עמדות מגדריות

משתתפי המחקר אחזו בעמדות השוויון ביותר בנוגע לתפקידים גבריים ובנוגע לתחזוקת הבית, ואילו העמדות השוויון פחות היו בתחום השוויון בין המינים (ראו לוח 4). גערך ניתוח שונות דו־כיווני רב־משתני (דפוס פרנסה × מין) על ארבע העמדות המגדריות (ראו לוח 4). בניתוח נמצא אפקט מובהק סטטיסטית לדפוס הפרנסה, $F(8, 338) = 5.47, p < .001, \eta^2 = .12$, אך לא נמצא אפקט מובהק סטטיסטית למין, $F(4, 169) = 2.06, p = .09, \eta^2 = .05$. נוסף על כך, בלוח 4 מוצגים ניתוחי שונות של עמדות כלפי תפקידים שונים המבחינים בין גברים לבין נשים כיום, לפי דפוסי הפרנסה ולפי המין.

לוח 4: הבדלים בעמדות מגדריות לפי דפוסי הפרנסה ולפי המין

סך הכול		דפוס חדשני		דפוס שוויוני		דפוס מסורתי			
<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>		
0.87	4.38	0.80	4.56	0.90	4.75	0.87	4.18	גבר	תחזוקת הבית והמשפחה
0.73	4.85	0.96	4.78	0.60	4.88	0.68	4.87	אישה	
0.82	4.66	0.88	4.67	0.71	4.83	0.82	4.60	סך הכול	
								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
								מין	
								דפוס הפרנסה × מין	
0.81	4.00	0.38	4.31	0.51	4.78	0.83	3.62	גבר	שוויון בין המינים
0.84	4.05	0.86	4.25	0.82	4.10	0.85	3.96	אישה	
0.83	4.03	0.67	4.28	0.79	4.35	0.85	3.83	סך הכול	
								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
								מין	
								דפוס הפרנסה × מין	
0.99	4.37	0.69	4.76	0.46	5.27	0.98	3.92	גבר	מערכת עבודה-משפחה
0.80	4.67	0.66	5.00	0.74	4.73	0.83	4.53	אישה	
0.89	4.55	0.68	4.88	0.70	4.93	0.93	4.30	סך הכול	
								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
								מין	
								דפוס הפרנסה × מין	

סך הכול		דפוס חדשני		דפוס שוויוני		דפוס מסורתי			
SD	M	SD	M	SD	M	SD	M		
0.84	4.68	0.54	5.11	0.53	5.20	0.87	4.32	גבר	תפקידים גבריים
0.77	4.84	0.76	4.87	0.61	5.07	0.82	4.76	אישה	
0.82	4.78	0.67	4.98	0.58	5.12	0.86	4.59	סך הכול	
$F(2, 172) = 9.52^{***}, \eta^2 = .10$								דפוס הפרנסה	ניתוח שונות
$F(1, 172) = 0.02, \eta^2 = .00$								מין	
$F(2, 172) = 3.75^*, \eta^2 = .04$								דפוס הפרנסה × מין	

* $p \leq .05$ ** $p \leq .01$ *** $p \leq .001$

בניתוחי השונות הנפרדים, שנערכו לבחינת ההבדלים בין שלושת דפוסי הפרנסה ומוצגים בלוח 4, נמצאו הבדלים מובהקים סטטיסטית בגורם השוויון בין המינים, בגורם האחריות לתפקוד מערכת עבודה-משפחה ובגורם התפקידים הגבריים. בניתוחי המשך מסוג Scheffe נמצא שהעמדות המגדריות בשלושת הגורמים הללו היו פחות שוויון בדפוס הפרנסה המסורתי לעומת שני דפוסי הפרנסה האחרים – השוויוני והחדשני. לבסוף, בניתוח השונות הרב-משתני האינטראקציה בין דפוסי הפרנסה לבין המין נמצאה מובהקת סטטיסטית, $F(8, 338) = 2.81, p < .01, \eta^2 = .06$, ובניתוחי השונות הנפרדים בשלוש מתוך ארבע העמדות המגדריות נמצאה גם כן מובהקות סטטיסטית: שוויון בין המינים, אחריות לתפקוד מערכת עבודה-משפחה ותפקידים גבריים. בבדיקת האפקטים הפשוטים נמצא כי בשלוש העמדות הללו, עמדות הגברים בדפוס הפרנסה השוויוני ובדפוס הפרנסה החדשני היו שוויון יותר מעמדות הגברים בדפוס הפרנסה המסורתי. לעומתם, הנשים לא היו שונות זו מזו בעמדותיהן המגדריות באשר לשוויון בין המינים ובאשר לתפקידים הגבריים. ואולם, נשים בדפוס הפרנסה המסורתי היו בעלות עמדות מגדריות פחות שוויון בתחום האחריות לתפקוד מערכת עבודה-משפחה לעומת נשים בדפוס הפרנסה החדשני.

סיכום הממצאים

במבט כללי בממצאים ניכרים הבדלים במשתני המחקר הן לפי דפוסי הפרנסה והן לפי המין, ואילו הבדלים נוספים נמצאו מתוך שילוב של המין ודפוסי הפרנסה. באשר להבדלים במשתני המחקר לפי מין, עולה שגברים נטו להשתמש באסטרטגיות של הימנעות ויותר מנשים. הערכת הנשים את חלוקת העבודה בתחום הטיפול בילדים ובתחום תחזוקת הבית הייתה שוויונית פחות מהערכת הגברים, ובפועל הן הקדישו לעבודת הבית שעות רבות יותר מן הגברים, הן לפי הערכת הגברים והן לפי הערכתן.

באשר להבדלים במשתני המחקר לפי דפוסי הפרנסה, בהשוואה למשתתפים בדפוס הפרנסה השוויוני ובדפוס הפרנסה החדשני, משתתפים בדפוס הפרנסה המסורתי היו בעלי עמדות מגדריות שוויון פחות כשמדובר בשוויון בין המינים, באחריות לתפקוד מערכת עבודה-משפחה ובתפקידים גבריים. בהשוואה למשתתפים בדפוס הפרנסה המסורתי, משתתפים בדפוס הפרנסה החדשני העריכו את חלוקת העבודה בתחום תחזוקת הבית כשוויונית יותר. עוד נמצא שמשתתפים בדפוס הפרנסה המסורתי ובדפוס הפרנסה החדשני העריכו את חלוקת העבודה בתחום תפקידי החוץ כשוויונית יותר לעומת משתתפים בדפוס הפרנסה השוויוני.

נוסף על ההבדלים בין המינים ועל ההבדלים לפי דפוסי הפרנסה, נמצאו הבדלים בין גברים לבין נשים במשולב עם הבדלים לפי דפוסי הפרנסה. גברים בדפוס הפרנסה השוויוני נטו לאמץ אסטרטגיה של פשרה יותר מנשים, ואילו נשים בדפוס הפרנסה המסורתי אימצו אסטרטגיות של פשרה יותר מגברים. העמדות המגדריות בנושאים של שוויון בין המינים, אחריות לתפקוד מערכת עבודה-משפחה ותפקידים גבריים היו שוויון בקרב גברים בדפוס הפרנסה השוויוני ובדפוס הפרנסה החדשני יותר מאשר בקרב גברים בדפוס הפרנסה המסורתי. לעומת זאת, נשים בדפוס הפרנסה החדשני היו בעלות עמדות מגדריות שוויון יותר בתחום האחריות לתפקוד מערכת עבודה-משפחה לעומת נשים בדפוס הפרנסה המסורתי. חלוקת העבודה בתחום תחזוקת הבית הוערכה כשוויונית יותר בקרב גברים בלבד בדפוס הפרנסה השוויוני ובדפוס הפרנסה החדשני, לעומת גברים בדפוס הפרנסה המסורתי. כמו כן, משך הזמן שהגברים בדפוס הפרנסה החדשני העריכו שבת זוגם מקדישה לעבודות הבית היה קצר מזה שהגברים בדפוס הפרנסה המסורתי העריכו שבת זוגם מקדישה לאותן מטלות.

דיון

השאלה המרכזית שעמדה בלבו של מחקר זה היא אם יש הבדלים ברכיבים השונים המגדירים יחסי כוח זוגיים בקרב גברים ונשים עובדים לפי דפוס הפרנסה שהם משתייכים אליו. הרכיבים של יחסי הכוח שנבחנו היו אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים, חלוקת העבודה בבית ועמדות מגדריות.

נקדים ונאמר שלא רק שמשתתפי המחקר נבדלו זה מזה בדפוס הפרנסה שהם משתייכים אליו, הם אף לא החזיקו באותו מקצוע. לפיכך, ההבדלים שנמצאו במשתני המחקר לפי דפוסי הפרנסה עשויים היו לנבוע לא רק מיתרון במשאב הכלכלי שמקורו בדפוס התעסוקה וההכנסה, אלא גם ממשאבים נוספים הנלווים למשאב זה וקשורים למקצועם של המשתתפים, כגון יוקרה מקצועית, ידע, מומחיות ורשתות תמיכה חברתיות הנקנות מן ההשתייכות המקצועית. המשאבים הנוספים הללו לא נבחנו במחקר זה. האסטרטגיות לפתרון הקונפליקטים הזוגיים מבטאות את התהליך שהכוח הזוגי נרכש באמצעותו. בניגוד למשוער, לא נמצאו הבדלים בין משתתפים (גברים ונשים)

בדפוס פרנסה שוויוני לבין משתתפים בדפוס פרנסה מסורתי ודפוס פרנסה חדשני בבחירת האסטרטגיה (דחיית השערה 1). ממצא זה מלמד שבמציאות של היום, המאופיינת בערכים שוויוניים ודמוקרטיים יותר מבעבר, ההסבר לאימוץ האסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים מתוך גישה של שליטה על משאבים כלכליים הוא פשטני למדי, ולפיכך נראה שיש לאמץ לצורך ההסבר גישות מורכבות יותר. צורך זה עולה גם מן הממצאים המצביעים על אימוץ אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים על-ידי גברים המשתייכים לדפוס הפרנסה השוויוני: גברים המשתייכים לדפוס השוויוני נוטים לאמץ אסטרטגיה של פשרה אף יותר מן הנשים המשתייכות לדפוס זה. נטייתם של הגברים לנקוט אסטרטגיה של פשרה יותר מן הנשים כשפרנסת הבית היא שוויונית, יכולה ללמד על תחושת ניבוחות בקרב גברים המשתייכים לדפוס הפרנסה הזה. כמו כן, הם אינם נוטים להשתמש באסטרטגיות כוחניות מתוך הפעלת עקרון הפיצוי על היחלשות כוחם הכלכלי, מכיוון שתדמיתם הגברית אינה מאוימת כפי שהיא מאוימת בדפוס הפרנסה החדשני, שבו הכנסת האישה גבוהה מהכנסת הגבר. אימוץ אסטרטגיית הפשרה הולם אפוא את מצבם של הגברים בדפוס הפרנסה השוויוני. לעומת ההבדלים שנמצאו בין גברים לבין נשים לפי דפוס הפרנסה באימוץ אסטרטגיית הפשרה לפתרון קונפליקטים זוגיים, לא נמצאו הבדלים כאלה באימוץ אסטרטגיית המאבק (דחיית השערה 2) ולא באימוץ אסטרטגיות נסיגתיות (דחיית השערה 3). לפי ממצאי המחקר, אסטרטגיות אלו נמצאות בתחתית היררכיית האסטרטגיות המועדפות על גברים ועל נשים כאחד כפתרון לקונפליקטים זוגיים.

חלוקת העבודה בבית, שהיא כאמור רכיב התוצאה של יחסי הכוח הזוגיים, הוערכה במחקר זה לפי שני מדדים (שוויון בחלוקת העבודה בתחומים שונים ומספר השעות המוקדש לעבודות הבית על-ידי גברים ונשים). הממצאים תומכים חלקית בהשערות המחקר בנושא (אישוש חלקי של השערה 4): משלושת הגורמים שנבחנו, תחום הטיפול בילדים הוא היחיד שלא נמצאו בו הבדלים לפי דפוסי הפרנסה. נוסף על כך, לא נמצאה אינטראקציה מובהקת לגביו בין המין לבין דפוסי הפרנסה. משמעות הממצא היא שנטל הטיפול בילדים נופל על כתפי האישה בשלושת דפוסי הפרנסה. ככלל, הממצאים מורים שגברים המשתייכים לדפוס הפרנסה המסורתי נוטים להעריך את משך הזמן שבנות זוגם מקדישות לעבודות הבית כארוך יותר מעמיתיהם בדפוסי הפרנסה האחרים וכארוך יותר ממשך הזמן המוקדש לעבודות הבית לפי הערכת הנשים. אפשר לטעון שהממצאים המתייחסים לתחזוקת הבית מבליטים את התפיסות הסטראוטיפיות באשר לתפקידי המינים בקרב גברים מדפוס הפרנסה המסורתי, והם תומכים הן בגישת המשאבים היחסיים והן בגישה האידיאולוגית המגדרית.

ממצא בלתי צפוי במחקר, הנוגע לחלוקת העבודה בבית, הוא הנטייה של גברים ונשים המשתייכים דווקא לדפוס הפרנסה השוויוני לראות בחלוקת תפקידי החוץ את החלוקה השוויונית פחות. ייתכן שקשרי החוץ של הבית, ה"סידורים" (יזרעאלי, 1992), מתנהלים שלא לפי העיקרון של שליטה במשאבים כלכליים, אלא לפי עקרון המומחיות.

כך, למשל, המומחה לעניינים פיננסיים יטפל בכל הקשור להשקעות הנכסים של המשפחה גם אם אינו תורם את עיקר ההכנסה, ובעל הידע המשפטי יעסוק בקשרים עם ארגונים ביורוקרטיים. לחלופין, ייתכן כי דפוס הפרנסה השוויוני משפיע על חלוקת העבודה בבית בהתאם לתחום העבודה העומד על הפרק. לפי הסבר זה, בתחום חלוקת העבודה התוך-ביתית, הנחשב תחום נשי, דפוס הפרנסה השוויוני הוא בעל תרומה משמעותית לקביעה מי מבני הזוג יישא בנטל הבית. ואולם, לא כך הוא בתחום תפקידי החוץ, הנחשב לתחום גברי ועקרון השוויון בפרנסה אינו בעל הכרעה בענייניו. תמיכה חלקית להסבר זה אפשר לראות כאשר בדפוס הפרנסה השוויוני, אך גם החדשני, הנשים מעריכות את הזמן המוקדש לעבודות הבית על-ידי בן הזוג כרב יותר מן הזמן שהגברים מעריכים שהם מקדישים להן. כך, הנשים מפענחות את השקעת הזמן מצדם של הגברים כשוויונית.

באשר להערכת משך הזמן המוקדש לעבודות הבית, מן הראוי לציין שהשוני בדיווח הנשים על עצמן ובדיווח הגברים על בנות זוגם, כפי שהוא בא לידי ביטוי בסטיות התקן, היה גדול מאשר בדיווח הגברים על עצמם ובדיווח הנשים על בן זוגן. ניתן לשער כי השונות הגדולה יחסית בדיווחי הנשים מבטאת הבדלים בין הנשים במידת הפנמת הנורמות בנוגע לשוויון בין המינים: יש נשים העובדות מחוץ לבית שהפחיתו את חלקן בעבודות הבית, ואילו אחרות נושאות בנטל הכפול של עבודה ומשפחה. לעומת זאת, השונות הקטנה יותר בקרב הגברים בדיווח על משך הזמן המוקדש לעבודות הבית מצביעה על דמיון רב יותר בקרבם במידת המחויבות למשק הבית, הנמוכה מזו של הנשים, בלא קשר לדפוס הפרנסה.

באשר לעמדות המגדריות של משתפי המחקר, נראה שהגברים המשתייכים לדפוס הפרנסה המסורתי נוטים להחזיק בעמדות מגדריות מסורתיות יותר ברוב תחומי העמדות שנבחנו לעומת גברים המשתייכים לשני דפוסים האחרים. הנשים המשתייכות לדפוס הפרנסה המסורתי נוטות גם הן להחזיק בעמדות מגדריות מסורתיות יותר לעומת הנשים המשתייכות לדפוס הפרנסה החדשני, בהתייחסות לאחריות למערכת עבודה-משפחה. ייתכן שהעמדות המגדריות המסורתיות של גברים ונשים המשתייכים לדפוס הפרנסה המסורתי התפתחו במהלך החיים הזוגיים, המתאפיינים בשליטה גברית על משאבים. עם זאת, אפשר גם שהעמדות המסורתיות היו קיימות עוד קודם, והן המקור לאימוץ דפוס פרנסה המוטה לטובת הגבר. לעומת דפוס הפרנסה המסורתי, בשני הדפוסים האחרים, השוויוני והחדשני, העמדות המגדריות נוטות להיות שוויון יותר. עם זאת, יש לציין שלא כפי ששוער, בדפוס הפרנסה השוויוני העמדות המגדריות של הגברים היו שוויון יותר מעמדות הנשים (אישוש חלקי להשערה 5). ייתכן שהעובדה שנטל פרנסת הבית הוא משותף ואינו מונח על כתפיו של אחד מבני הזוג, תורם ככל הנראה לרווחה הנפשית שהם חשים בחייהם. תנאים אלו מובילים גברים המשתייכים לדפוס הפרנסה השוויוני לתמוך בשוויון בין המינים אף יותר מנשים המשתייכות לדפוס פרנסה זה.

באשר להבדלים בין גברים לבין נשים, שיערנו שנשים יעריכו את חלוקת העבודה בבית כשוויונית פחות מהערכת הגברים, שעמדוהיהן המגדריות יהיו שוויון יותר מעמדות הגברים ושהאסטרטגיות שלהן לפתרון קונפליקטים זוגיים יהיו שיתופיות יותר, נמנעות יותר וכוחניות פחות מאלו של הגברים. ואולם, בלא תלות בדפוסי הפרנסה, ממצאי המחקר מלמדים על תמונת מצב מורכבת למדי. חלק מן ההבדלים בין המינים היו צפויים, וחלקם, לעומת זאת, היו מפתיעים (אישוש חלקי של השערה 6), והם מעידים ככל הנראה על השינויים החלים בתקופתנו בנוגע לתפקידי גברים ונשים בחברה ובמשפחה. בעמדות המגדריות נמצאו הבדלים מועטים בלבד בין הגברים לבין הנשים. ממצא זה יכול ללמד, מצד אחד, על תמורות בתפיסתם של הגברים באשר לאחריות לביצוע תפקידי הבית, שכן ההבדלים שנמצאו בין עמדותיהם לבין עמדות הנשים פחותים מן המשוער. מן הצד האחר, בקרב גברים ונשים בדפוס הפרנסה המסורתי עמדות הנשים שוויון יותר מאלו של הגברים. בעמדותיהן השוויון הנשים מביעות את שאיפתן להקל על עצמן את הנטל, כאשר בפועל הן מקדישות זמן רב יותר לביצוע מטלות הבית לעומת הגברים. טענה דומה עולה ממחקרים אחרים בנושא (לסיכום ראו Kulik, 2011), המלמדים שבהתנהגות הממשית, הבאה לידי ביטוי בחלוקת העבודה בפועל, ההבדלים בין המינים נשארו כמו שהיו, והנשים מקדישות לבית שעות עבודה רבות יותר מן הגברים. אפשר אפוא לומר שההבדלים המועטים שנמצאו במחקר בין הגברים לבין הנשים בעמדותיהם המגדריות מעידים על הגמשה בעמדות הגברים בנוגע לתפקידי המינים. עם זאת, שינויי תפיסה אלו עדיין אינם באים לידי ביטוי מעשי מהותי, ובחלוקת העבודה בבית עדיין יש הבדלים בולטים בין המינים.

הבדלים בלתי צפויים בין המינים נמצאו גם בכל הנוגע לאסטרטגיות שבני הזוג מאמצים לפתרון קונפליקטים. שלא כצפוי, נמצא שגברים, בלא קשר לדפוס הפרנסה שהם משתייכים אליו, נטו יותר מנשים לאמץ אסטרטגיות של הימנעות וויתור, הנחשבות אסטרטגיות נסיגתיות, בעת הניסיון לפתור קונפליקטים זוגיים. אסטרטגיות נסיגתיות אמנם אינן כוחניות מטבען כדוגמת אסטרטגיה של מאבק, אך אין הן תורמות באופן ממשי לפתרון הסכסוך הזוגי, משום שהן אינן פותרות את הקונפליקט מן השורש באמצעות שילוב בין רצונותיהם של בני הזוג, כדוגמת אסטרטגיית האינטגרציה. טענה זו נתמכת בממצאי מחקר ישראלי, שלפיו דפוס של פתרון קונפליקטים באמצעות אינטגרציה קשור להסתגלות לנישואין יותר מדפוס של ויתור (Kulik & Havusha, 2011). ניתן אפוא לטעון שגם אם חלו שינויים בקרב גברים באימוץ אסטרטגיות לפתרון קונפליקטים זוגיים, הגברים אינם ממלאים כיום במשפחה את הפונקציה האינטגרטיבית שנועדה לשמר את פעילות הגומלין הזוגית.

מסקנות

מה אפשר להסיק מממצאים אלו? האם יתרון של האישה בהכנסה מקנה לה יתרון גם ביחסי הכוח הזוגיים, כפי שהוא תורם לגבר? לא דווקא. בלא קשר לדפוס הפרנסה בבית, נשים נוטות לאמץ עמדות מגדריות שוויון יותר לעומת גברים, והן מעריכות את חלוקת העבודה בבית כשוויונית פחות מן הגברים, כפי הנראה מתוך רצון לשפר את מעמדן בזירה הביתית ולזכות לשיתוף פעולה רב יותר של בני זוגן בכל הקשור לתחזוקת הבית. לעומת זאת, בעת הניסיון לפתור קונפליקטים זוגיים גברים משתמשים באסטרטגיות נסיגתיות יותר מן הנשים, אסטרטגיות שאינן מקדמות באופן מהותי את פתרון הקונפליקט הזוגי. כפי הנראה, ממצאים אלו מצביעים על מורכבותם של ההבדלים בין המינים בתקופתנו: חלקם מבטאים הבדלים שהיו קיימים בין המינים מאז ומעולם, וחלקם מבטאים מגמות חדשות ובלתי צפויות.

במסגרת המגמות החדשות, מן הראוי לציין שממצאי המחקר מפתיעים מעט בכל הנוגע להתנהלותם של גברים המשתייכים לדפוס הפרנסה השוויוני. גברים אלו נוטים להשתמש בדפוס הפשרה בעת מאבקי הכוח הזוגיים יותר מגברים בדפוס הפרנסה המסורתי ואף יותר מנשים המשתייכות לדפוס הפרנסה השוויוני. נראה כי בדפוס השוויוני הגבר מרגיש בנוח, מכיוון שהוא אינו מאוים על-ידי אבדן מעמדו בכלכלת הבית. עם זאת, עול פרנסת הבית, שהיה מוטל בכבודות על כתפיו בשנים עברו כמפרנס בלעדי, מוסר בדפוס זה. על כן, דפוס הפרנסה השוויוני משמש לו סביבה בטוחה דיה לבטא את מאפייני "הגבר החדש", מושג המרבה להופיע לאחרונה בשיח הציבורי ואף בשיח האקדמי (Bendle, 2002). בדומה למאפייני הגבר החדש (Connell, 1995), הגברים המשתייכים למשפחות בעלות דפוס פרנסה שוויוני, כפי שהשתקפו בממצאי מחקר זה, נוטים לאחוז בעמדות הדוגלות בשוויון בין המינים, מאמצים עקרונות של שיתוף בניהול הבית ולעתים אף מוכנים לוותר על זכויותיהם ועל מעמדם כדי להשיג שוויון ויחסים הרמוניים עם בת הזוג.

ממצאי המחקר אינם קוראים תיגר על התאוריות שעמדו בבסיסו. חלק מן הממצאים מאששים את גישת המשאבים היחסיים וחלק את הגישה האידאולוגית. ואולם, אין בכוח התאוריות להסביר חלק אחר של הממצאים המתייחסים, למשל, לגברים בדפוס הפרנסה השוויוני, המתאפיינים בעמדות מגדריות שוויון באופן מיוחד ומאמצים דפוסים רכים של פתרון קונפליקטים. נראה אפוא שיש להרחיב את התאוריות העומדות בבסיס המחקרים כך שיסבירו את יחסי הכוח הזוגיים על מנת שיוכלו להכיל את התמורות השונות, שחלו בתקופתנו בתפקידי גברים ונשים ומשתקפות בחלקן בממצאי מחקר זה. לצד רכיבי התאוריות שעמדו בבסיס המחקר, גישת המשאבים היחסיים והגישה האידאולוגית, מוצע להוסיף את התפיסות והייחוס שגברים ונשים משייכים לתפקידים המשפחתיים שהם ממלאים. למשל, בבסיס גישת המשאבים היחסיים עומדת ההנחה שעבודות בית, לרבות טיפול בילדים ועבודות המתבצעות לרווחת הילדים, הם

תפקידים לא רצויים בעיני הגברים, והם נופלים על כתפי הנשים בשל דלות משאביהן או בשל תנתיבים חברתיים נורמטיביים. לאור הממצאים המחקריים הרבים המצביעים על כך שתפקיד הטיפול בילדים הוא תפקיד מהנה בעיני אבות רבים בימינו (Bonney, בעיני האימהות, נראה שיש להוסיף לתאוריה הסברים בעלי אופי סובייקטיבי, המבטאים תפיסות אישיות של מילוי תפקידים בבית, ובפרט של תפקידי הורות. במסגרת זו מן הראוי לשלב בגישות הקיימות את החשיבות המיוחסת לתפקידי ההורות על-ידי כל אחד מבני הזוג ואת תפיסתם כדרך למיצוי עצמי. רכיבים סובייקטיביים אלו עשויים להתגלות כמשתנים רבי-השפעה, היכולים להכריע את המידה שבה השליטה על משאבים אלו תתורגם לידי כוח במערכת הזוגית.

מגבלות המחקר

אחת ממגבלות המחקר מתמקדת בצורת ההערכה של חלוקת העבודה בבית, שבוצעה באמצעות סולם הבחון שוויון. לפי מדד זה לא ניתן להסיק אם יתרון כלכלי של אחד המינים קשור להפחתה בנשיאת נטל הבית במידה שווה לגברים ולנשים. לשון אחר, השאלה העולה היא אם כאשר לאישה יש יתרון כלכלי, היא תיהנה מהפחתה בנטל מטלות הבית כדוגמת הגברים? לפי הממצאים המתייחסים לשעות שכל אחד מבני הזוג מקדיש לעבודת הבית נראה שגברים נהנים מן היתרון הכלכלי בעת ביצוע עבודות הבית יותר מנשים. על מנת להרחיב מסקנה זו, ובעקבות חוקרים אחרים בתחום (כגון Lewin-Epstein et al., 2006), מומלץ לבחון במחקרים בעתיד את אופי חלוקת העבודה בבית לפי סולמות המבחינים מי מבני הזוג מבצע יותר מטלות בבית.

מגבלה נוספת קשורה לאופיו ההומוגני של המדגם, המורכב ברובו מאנשים משכילים המשתייכים למעמד כלכלי בינוני ומעלה. לפיכך, יש להניח שיתרון כלכלי של האישה על הגבר אינו מאיים מהותית על הגבר בהרכב כזה של מדגם בשל המשאבים האחרים העומדים לרשותו, כגון השכלה ויוקרה מקצועית. במדגם שיהיה מורכב בעיקר מגברים ממעמד כלכלי-חברתי נמוך, יתרון האישה על בן זוגה בהכנסה יכול לשאת משמעות מודגשת. גברים בעלי השכלה נמוכה, הנאבקים בקשיים כלכליים יום-יומיים ועוסקים במקצועות נטולי יוקרה, יכולים לראות ביתרון של הכנסת האישה פגיעה ממשית בתדמיתם הגברית, בייחוד אם הכנסתה הכרחית להישרדותם הכלכלית. על כן, על מנת להבין לעומק את הקשר בין דפוסי הפרנסה השונים לבין יחסי הכוח הזוגיים, הן מבחינת תהליך התעצבותם והן מבחינת תוצאותיהם, יש לערוך בעתיד מחקרים הכוללים במדגם המחקר גברים ונשים המשתייכים לקשת מגוונת של מיצבים חברתיים-כלכליים.

נוסף על המגבלה של הומוגניות המדגם, יש לציין שאופיו של מחקר זה הוא קורלטיבי. עיקר מסקנותיו נגזרו מן התפיסה שהמשאבים הכלכליים של האדם, ובייחוד דפוס הפרנסה, הם המשפיעים על המשתנים של פעילות הגומלין הזוגית. ואולם,

בהסקת מסקנות המחקר יש לזכור שייתכן שההסבר לקשר זה נובע מן הכיוון ההפוך, כלומר גברים בעלי עמדות מגדריות מסורתיות נוטים להשתתף פחות בעול הבית ולעומת זאת נוטים להשקיע את כוחותיהם בפיתוח הקריירה המקצועית ובביסוס הכלכלי. נטייה זו מתבטאת בפיתוח דפוס פרנסה מסורתי, שבו הכנסת הגבר תופסת מקום משמעותי בכלכלת המשפחה יותר מהכנסת האישה. כך או כך, התוצאה אחת היא – נשים במשפחות המשתייכות לדפוס הפרנסה המסורתי, שבו הכנסת הגבר גבוהה מהכנסת האישה, נוטות להיות מופלות לרעה בזירה הביטית ובתחזוקת הבית, ומעגל אי־השוויון בין המינים מונצח.

מקורות

- יזרעאלי, ד' (1992). נשים, עבודה, משפחה ומדיניות ציבורית. בתוך א' גלברזון, א' גלין וא' רוזנשטיין (עורכים), משאבי אנוש ויחסי העבודה בישראל: אופקים חדשים (עמ' 345-368). תל אביב: רמות.
- כץ, ר' (1980). כוח במשפחה: השפעת משאבים ורקע תרבותי על מאזן הכוח בין בני זוג בנישואין (עבודת דוקטורט). תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.
- מ־כנוביץ, ג' (1977). השפעת צרכים אינסטרומנטליים ואקספרסיביים של בני זוג על חלוקת התפקידים ביניהם ועל שביעות רצונם מהנישואין (עבודת מ"א). רמת גן: אוניברסיטת בר־אילן.
- קוליק, ל' (2015). פרדוקס המריבה מול הצמיחה בקשר הזוגי: דפוסי פתרון קונפליקטים. בתוך ש' ולפיש (עורכת), בטבעת זו: סודם של נישואים מוצלחים (עמ' 139-153). ירושלים: שוקן.
- ריינר, ע' (1996). השפעת זהות קבוצתית נתפסת של קבוצות נפרדות ושל תתיקבוצות בקבוצת על משותפת ומחויבות כלפי תוצאות של קבוצת החוץ על בחירת אסטרטגיות לטיפול בקונפליקט בין קבוצתי (עבודת מ"א). רמת גן: אוניברסיטת בר־אילן.
- שטייר, ח' (2010). סוף עידן המפרנס היחיד. בתוך ו' מילבאור ול' קוליק (עורכות), משפחות עובדות, הורים בשוק העבודה בישראל: היבטים חברתיים, כלכליים ומשפטיים (עמ' 17-46). ראשון לציון: פלס, המסלול האקדמי המכללה למנהל.

Babcock, J. C., Waltz, J., Jacobson, N. S., & Gottman, M. J. (1993). Power and violence: The relation between communication patterns, power discrepancies and domestic violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 30-40.

Bendle, M. F. (2002). The crisis of "identity" in high modernity. *British Journal of Sociology*, 53, 1-18.

- Blood, R., & Wolfe, D. (1960). *Husbands and wives: The dynamics of married living*. Glencoe, IL: Free Press.
- Blumberg, R. L., & Coleman, M. T. (1989). A theoretical look at the gender balance of power in the American couple. *Journal of Family Issues, 10*, 225-250.
- Bonney, J. F., Kelley, M. L., & Levant, R. F. (1999). A model of fathers' behavioral involvement in child care in dual-earner families. *Journal of Family Psychology, 31*, 401-415.
- Brines, J. (1994). Economic dependency, gender, and the division of labor at home. *American Journal of Sociology, 100*, 652-688.
- Cahn, D. D. (1992). *Conflict in intimate relationships*. New York, NY: Guilford.
- Chusmir, L. H., & Mills, J. C. (1989). Gender differences in conflict resolution styles of managers: At work and at home. *Sex Roles, 20*, 149-163.
- Coleman, D. H., & Straus, M. A. (1986). Marital power, conflict, and violence in a nationally representative sample of African couples. *Violence and Victims, 1*, 141-157.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Coverman, S. (1985). Explaining husbands' participation in domestic labor. *Sociological Quarterly, 26*, 81-97.
- Cromwell, R. E., & Olson, D. H. (1975). *Power in families*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- Cunningham, M. (2007). Influences of women's employment on the gendered division of household labor over the life course: Evidence from a 31-year panel study. *Journal of Family Issues, 28*, 422-444. doi: 10.1177/0192513X06295198
- Deutsch, F. M., Lussier, J. B., & Servis, L. J. (1993). Husbands at home: Predictors of paternal participation in childcare and housework. *Journal of Personality and Social Psychology, 65*, 1154-1166.
- Evelo, L. S., Jessell, J., & Beymer, L. (1991). Sex-typing of occupational preferences and liberality. *Journal of Career Development, 18*, 139-151.
- Evertsson, M., & Neramo, M. (2007). Changing resources and the division of housework: A longitudinal study of Swedish couples. *European Sociological Review, 23*, 455-470.
- Fazio, R. H., & Zanna, M. P. (1981). Direct experience and attitude-behavior consistency. *Advances in Social Psychology, 14*, 161-202.
- Ferree, M. M. (1990). Beyond separate spheres: Feminism and family research. *Journal of Marriage and the Family, 52*, 866-884.

- Gaunt, R., & Bouknik, S. (2012). Exploring the division of household labor outside the family context: Utilizing resources for doing gender. *Community, Work & Family, 15*, 189-208. doi: 10.1080/13668803.2011.609658
- Goldscheider, F. K., & Waite, L. J. (1991). *New families, no families?* Berkeley, CA: University of California Press.
- Goñi-Legaz, S., Ollo-López, A., & Bayo-Moriones, A. (2010). The division of household labor in Spanish dual earner couples: Testing three theories. *Sex Roles, 63*, 515-529. doi: 10.1007/s11199-010-9840-0
- Gottman, M. J. (1994). *What predicts divorce? The relationship between marital processes and marital outcomes*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Greenstein, T. N. (1996). Husbands participation in domestic labor: Interactive effects of wives' and husbands gender ideologies. *Journal of Marriage and Family, 58*, 585-595.
- Gupta, S. (2007). Autonomy, dependence, or display? The relationship between married women's earnings and housework. *Journal of Marriage and Family, 69*(2), 399-417.
- Heavy, C. L., Layne, C., & Christensen, A. (1993). Gender and conflict structure in marital interaction: A replication and extension. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 61*, 16-27.
- Hochschild, A., & Machung, A. E. (1989). *The second shift*. New York, NY: Avon Books.
- Hotaling, G. T., & Sugarman, D. B. (1986). An analysis of risk markers in husband to wife violence: The current state of knowledge. *Violence and Victims, 1*, 101-124.
- Hott, J. L., & DeVore, C. J. (2005). Culture, gender, organizational role and styles of conflict resolution: A meta-analysis. *International Journal of Intercultural Relations, 29*, 165-196.
- Izraeli, D. N. (1994). Money matters: Spousal incomes and family/work relations among physician couples in Israel. *The Sociological Quarterly, 35*, 69-84.
- Kulik, L. (1995). The impact of ethnic origin and gender on perceptions of gender roles: The Israeli experience. *Journal of Social Behavior and Personality, 10*, 199-215.
- Kulik, L. (1998). Anticipated dependence: A determinant in an integrative model of conjugal power relations among elderly couples. *Journal of Aging Studies, 1*, 363-377.
- Kulik, L. (1999). The impact of evaluation procedure on occupational sex-typing at different educational levels. *Journal of Career Assessment, 7*, 415-427.

- Kulik, L. (2001). Marital relations in late adulthood, throughout the retirement process. *Ageing and Society*, 21, 447-469.
- Kulik, L. (2011). Developments in spousal power relations: Are we moving toward equality? *Marriage and Family Review*, 47, 1-17.
- Kulik, L., & Havusha-Morgenstern, H. (2011). Does cohabitation matter? Differences in initial marital adjustment among women who cohabited and those who did not. *Families in Society*, 92, 120-127.
- Kulik, L., & Rayyan, F. (2003). Spousal relations and well-being: A comparative analysis of Jewish and Arab dual-earner families in Israel. *Journal of Community Psychology*, 31, 57-73.
- Kulik, L., Walfisch, S., & Liberman, G. (2016). Spousal conflict resolution strategies and marital relations in late adulthood. *Personal Relationships*, 23(3), 456-474.
- Lavee, Y., & Katz, R. (2002). Division of labor, perceived fairness and marital quality: The effect of gender role ideology. *Journal of Marriage and the Family*, 64, 27-39.
- Lewin-Epstein, N., Stier, H., & Braun, M. (2006). The division of household labor in Germany and Israel. *Journal of Marriage and Family*, 68, 1147-1164.
- Macmillan, R., & Gartner, R. (1999). When she brings home the bacon: Labor force participation and the risk of spousal violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 947-958.
- Mannino, C. A., & Deutsch, F. M. (2007). Changing the division of household labor: A negotiated process between partners. *Sex Roles*, 56, 309-324. doi: 10.1007/s11199-006-9181-1
- Marsiglio, W. (1993). Contemporary scholarship on fatherhood: Culture, identity, and conduct. *Journal of Family Issues*, 14, 484-509.
- McDonald, G. W. (1981). Structural exchange and marital interaction. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 825-839.
- McHale, S. M., & Huston, T. I. (1984). Men and women as parents: Sex role orientations, employment, and parental roles with infants. *Child Development*, 55, 1349-1361.
- Rahim, M. A. (1983). A measure of styles of handling interpersonal conflict. *Academy of Management Journal*, 26, 368-376.
- Raley, S., Bianchi, S. M., & Wang, W. (2012). When do fathers care? Mothers' economic contribution and fathers' involvement in child care. *American Journal of Sociology*, 117, 1422-1459. doi: 35400050660027.0040

- Reiss, M. C., & Webster, C. W. (2004). An examination of established antecedents of power in purchase decision making: Married and nontraditional couples. *Journal of Applied Social Psychology, 34*, 1825-1845.
- Richardson, D. R., Pilkington, C. J., & Utley, M. E. (1988). Is conflict stimulating? Sensation seekers' responses to interpersonal conflict. *Personality and Social Psychology Bulletin, 14*, 596-603.
- Singleton, R. J., & Christiansen, J. B. (1977). The construct validation of a short-form attitudes towards feminism scale. *Sociology and Social Research, 61*, 294-303.
- Sharir, S. L. (1996). *The relationship between attachment style and conflict resolution style among married couples* (M.A. Thesis). Ramat Gan: Bar-Ilan University, Department of Psychology.
- Shi, L. (1999). Conflict resolution in romantic relationships: An examination of adult attachment and early attachment experience. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering, 60*(4-B), 1903.
- Spence, J. T., Helmreich, R., & Stapp, J. (1973). A short version of the attitudes toward women scale (AWS). *Bulletin of the Psychonomic Society, 2*, 219-220.
- Walter, A. E., Stuhlmacher, A. F., & Myer, L. L. (1998). Gender and negotiation competitiveness: A meta-analysis. *Organizational Behavior and Human Decision Process, 76*, 1-29.
- Wood, W., & Eagly, A. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origin of sex differences. *Psychological Bulletin, 128*, 699-761.

נספח 1: שאלון מורחב של עמדות כלפי מגדר

(אפשרויות התשובה הן מ'1 – "מאוד לא מסכים" ועד 6 – "מסכים מאוד").

1. אם עובדת יכולה לפתח יחסים של חום וביטחון עם ילדיה בדיוק כמו אם שאינה עובדת.
2. חשוב יותר שאישה תתמוך בקריירה של בעלה מאשר שתהיה לה קריירה משל עצמה.
3. עדיף לכולם כאשר הגבר מגיע להישגים מחוץ לבית, והאישה דואגת לבית ולמשפחה.
4. אבות צריכים להיות מעורבים בגידול הילדים בדיוק כמו אימהות. לדוגמה: להחליף חיתולים או לקחת את הילד לרופא.
5. גם כאשר מספר המשרות מצומצם, זה בסדר שאישה שבעלה מסוגל לפרנס אותה, תחזיק במשרה משלה.
6. על סבתות להקדיש יותר זמן בטיפול הילדים (נכדים) מאשר סבים.
7. עבודות הבית הן באחריותה הבלעדית של האישה, ואין להאצילן על אחרים.
8. הטיפול בילדים הוא באחריותה הבלעדית של האישה, ואין להאצילו על אחרים.
9. ילדים קטנים סובלים כאשר אמם עובדת.
10. בשורה התחתונה, המשפחה סובלת כאשר האישה עובדת במשרה מלאה.
11. כאשר נשים מצליחות בעבודה זה בסדר, אך למעשה הכי חשוב לנשים זה משפחה וגידול ילדים.
12. תפקיד הגבר הוא להרוויח כסף, ותפקיד האישה הוא לדאוג לבית ולילדים.
13. רעיה טובה מתעלמת מקונפליקטים במשפחה על מנת לשמור על ההרמוניה.
14. זה בסדר שנשים יחזרו אחרי גברים.
15. נשים יכולות לבצע תפקידים טכניים, כגון תיקונים קלים עבור הבית, באותה מידה של הצלחה כמו גברים.
16. רצוי שאבות ישתמשו היום יותר באפשרות הניתנת להם לקחת חופשת לידה ולאפשר לנשים לחזור מוקדם לעבודה.
17. על אימהות לאפשר יותר לאבות לקחת חלק פעיל בגידול ילדים.
18. נשים יכולות להיות לוחמות (בקרוב) כדוגמת הגברים.
19. על גברים להקפיד על טיפוח ועל צורת לבוש אסתטית.
20. גבר יכול להצליח בתפקיד של גנן (גן ילדים), כדוגמת הנשים.
21. על יותר נשים לעסוק במקצועות גבריים (כגון טייסות, מהנדסות).
22. צריך לחנך בנים ובנות לפי אותן אמות מידה.
23. על נשים להשתמש בפחות אסרטיביות מאשר גברים.
24. גבר אמתי לא נוהג להביע את רגשותיו כדוגמת נשים.
25. לנשים חוש טכני פחות מפותח מאשר לגברים.

26. אחרי גירושין, נכון שהאבות יקבלו את הילדים ויגדלו אותם.
27. גברים חד־הוריים יכולים לגדל ילד באותה מידה של הצלחה כמו אישה חד־הורית.
28. במשפחה שבה יש בנים ובנות, זהו תפקיד הבנות לטפל בהורים קשישים יותר מאשר תפקיד הבנים.
29. אחרי לידת תינוק זהו תפקיד האם לטפל בו יותר מאשר תפקיד האב.
30. זה רק טבעי שהיריון, לידות וגידול ילדים מונעים מגשים להתקדם בעבודה.
31. גברים יכולים להביע רכות ורגשנות כלפי ילדיהם כדוגמת הנשים.
32. האחריות לפרנס את המשפחה מוטלת במידה שווה על גברים ועל נשים.
33. כאשר ילד חולה על האם להישאר בבית ולהיעדר מהעבודה על מנת לטפל בו יותר מאשר האב.
34. אם יש קונפליקטים במשפחה על נשים, יותר מאשר על גברים, לנסות לפשר בין בני המשפחה.
35. אם יש לילדים מצוקות נפשיות המטרידות אותם, אימהות יצליחו יותר מאבות להרגיע את הילדים ולגרום להם שלווה.